

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК I

Рівне 2013

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. I / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2013. – 123 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 25 квітня 2013 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;
КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);
КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;
КРАВЕЦЬ Д.В., кандидат філологічних наук, доцент;
КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;
ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент;
ХОМЕЧА Н.А., викладач.

© Рівненський державний гуманітарний університет 2013

ЗМІСТ

АНДРОЩУК ЮЛІЯ Проза Миколи Хвильового у інтертекстуальному вимірі («Сентиментальна історія»).....	7
БЕЗНОСКО ЮЛІЯ Жанрові модифікації детективу в романі Василя Шкляра «Ключ».....	13
ГАЙДУК ОКСАНА Особливості розгортання теми родини в романі Олеся Ульяненка «Сталінка».....	18
ГУНТІК ОЛЬГА Кореляція теми «пропащої» жінки та ідеологічного героя у Панаса Мирного.....	25
ЗЕНЬ ПРИНА Мова художніх творів Івана Нечуя-Левицького й авторський принцип «золотої ряски».....	30
КОСТЮКОВИЧ ЯНА Рецепція села у творах «Синя книжечка» Василя Стефаника, «Мужицька смерть» Леся Мартовича та «Чічка» Марка Черемшини.....	37
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА Художня модель соціуму в романі Володимира Винниченка «Лепрозорій».....	41
КУЗЬМИЧ ОЛЬГА Роман Василя Кожелянка «Конотоп» крізь призму постколоніального дискурсу.....	48
ЛАЗАРЧУК ЛЮДМИЛА Ніщанські мотиви у драматургії Володимира Винниченка.....	53
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА Український звичаєвий світ у романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки».....	58
МЕЛЬНИК ВІКТОРІЯ Міфологема храму в поетичних творах 1920-1930-х років.....	64
МІНІЧ ОЛЬГА Мелодраматизм у структурі роману Люко Дашвар «Мати все».....	68
НОСЯР ВІКТОРІЯ Інтерпретація теми міста в романах В. Домонтовича «Без ґрунту» та «Доктор Серафікус».....	73

ПАНАЩУК ІРИНА	
Образ Іншого у романі Івана Франка «Перехресні стежки».....	78
ПАРХОМЧУК АНАСТАСІЯ	
Київські координати у вимірі українського мілітарного наративу.....	83
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА	
Художнє осмислення проблем родинного виховання у повісті Ольги Кобилянської «Ніоба».....	87
ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ	
Прийоми конструктивізму в поезії Валер'яна Поліщука.....	92
РЕГРУТ ПАВЛО	
Становлення художньої манери Михайла Коцюбинського у ранній період творчості.....	98
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Художні особливості роману Василя Слапчука «Дикі квіти».....	104
СОЛОНІНКО ГАННА	
Проект літературної історії України в прозі Юліана Опільського.....	108
СОПРОНЮК МАРІЯ	
Символізм хронотопу драми М. Жука «Легенда».....	113
ЮРАШКЕВИЧ ІРИНА	
«Чорнобильська трагедія – німа печаль на вустах України» (урок у 8 класі за новелою «Остання дійниця» Ольги Заїки).....	119

CONTENTS

ANDROSCHUK JULIA

Intertextual dimension of the M.Khvylyowy's Prose («The Sentimental Story»).... 7

BEZNOSKO JULIA

Genre modifications in the detective «Kluch (A Key)» by Vasyl Shklyar 13

HAIDUK OXANA

Features of family theme in the novel «Stalinka» by O. Ulyanenko 18

HUNTIK OLGA

Correlation of themes of a fallen woman and an ideological hero
in creative works of Panas Myrny 25

ZEN' IRYNA

Style of conversation Nechuy-Levitskiy's personages in creative works and
the writer's principle of the «golden duckweed»..... 30

KHOSTYUKOWYCH YANA

Reception of the village-life in «Little Blue Book» by V.Stefanyk,
«The Peasant is ding» by Les Martovych and «Chichka (The Blossom)»
by Marko Cheremshyna 37

KOSHYNSKA TATIANA

Fictional model of society in the novel «Leprosarium» by V.Vynnychenko..... 41

KUZMYCH OLGA

Postcolonial discourse of romance «Khonotop» by Vasyl Kozhelyanko..... 48

LAZARCHUK LYUDMYLA

Nietzschean ideas in drama by V.Vynnychenko..... 53

MAIDANETS OLGA

Ukrainian customs in novel by «It's vice versa almost never» Marija Matios..... 58

MELNYK VICTORIJA

Temple myth in poetry 1920-1930-ies..... 64

MINICH OLGA

Melodrama elements in the structure of the novel
«To be Possessed Everything» by Lyuko Dashvar..... 68

NOSYAR VICTORIJA

Interpretation of urban topic in novels by V. Domontovych
«Beyond the Soil» and «Doctor Seraphicus»..... 73

PANASCHUK IRYNA The image of the other in the novel of Ivan Franko «Perehresni stezky» («Cross paths»).....	78
PARKHOMCHUK ANASTASIJA Kiev coordinates as dimension of Ukrainian military narrative.....	83
PYLYPCHUK OLENA Artistic interpretation problems of family education in the story of Olga Kobylyanska’s «Niobe».....	87
PROTSYSHYNA LILY Strategy of constructivism in poetry of Valerijan Polishchuk.....	92
REHRUT PAVLO Formation of the artistic style in the early works of M. Kotsyubynskiy’s.....	98
ROZEMBOVSKA IANNINA Feature peculiarities of modeling the characters in the novel of V.Slapchuk «Wild Flowers».....	104
SOLONINKO HANNA Fiction project of Ukraine history in prose by Julian Opilskij.....	108
SOPRONIUK MARIA The symbolism of the time-space drama M. Zuk «Legend».....	113
YURASHKEVYCH IRYNA «The Chernobyl tragedy as the voiceless sadness of Ukraine» (materials on the Olga Zajika’s story «Ostannya Diynytsya (A last pail of milk)» for lesson of Literature in 8 Form).....	119

Грина Юрашкевич

Науковий керівник – канд. філол. наук Кравець Д.В.

«ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ – НІМА ПЕЧАЛЬ НА ВУСТАХ УКРАЇНИ»

(урок у 8 класі за новелою «Остання дійниця» Ольги Заїки)

У статті розглянуто особливості та специфіку уроків літературного краєзнавства. Запропоновано орієнтовний зразок уроку літератури рідного краю. Увагу зосереджено на єдиному прозовому творі поетеси Ольги Заїки – «Остання дійниця». Подано короткі відомості про життєвий та творчий шлях письменниці.

Ключові слова: методична розробка, аналіз тексту, краєзнавство, новела, трагедія, Чорнобиль.

It's considered the methods of teaching of region writers. The author proposes the scheme of lesson synopsis to be based on analysis of a story «Ostannya Diynytsya (A last pail of milk)». It's added brief information from biography of Olga Zajika and list of her creative works.

Key words: a scheme of lesson synopsis, school teaching of literature, region writers, study of local lore.

Підґрунтям кожного уроку літературного краєзнавства є патріотизм, він починається з любові до малої батьківщини, її історичного минулого, природи, земляків. Мета таких уроків – осягнення учнями глибинної сутності спадщини митців свого краю, космосу духу земляків, реалій дійсності, сприйняття й поцінування їхнього художнього набутку, плекання почуття гордості за творчих людей, славних краян.

Актуальність публікації зумовлена тим, що підбір тематики таких уроків не регламентується програмою, а здійснюється вчителями шкіл. Специфіка цих уроків, отже, полягає в тому, що кожна місцевість має своє коло письменників, знайомство з творчістю яких і пропонується учням.

Пропонуємо методичну розробку уроку для середніх класів за творчістю рівненської письменниці Ольги Заїки.

Тема. «Чорнобильська трагедія – німа печаль на вустах України» (за новелою «Остання дійниця» Ольги Заїки)

Мета: ознайомити учнів з життєвим шляхом Ольги Заїки та чорнобильською тематикою у її творчості, удосконалювати вміння здійснювати аналіз епічного твору, поглибити поняття про новелу та оповідання; розвивати у восьмикласників уміння осмислювати взаємодію людини з природою; виховувати в підлітків любов до рідної землі та вміння співпереживати.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їх основі умінь і навичок.

Методи і прийоми: усний виклад учителем матеріалу, бесіда, словникова робота, виразно-художнє читання, «асоціативний куш», «незакінчене речення».

Обладнання: текст новели, світлини Ольги Заїки, фотоматеріали, ілюстрації до новели, музичний супровід, свічки.

Епіграф: Що це?! Чорніють лиш стіни довкола...

Ольга Заїка

Змарнілий дощ. Огорнута земля

У чорний вельон спраги й прохолоди...

Ольга Заїка

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

Звучить пісня у виконанні Тараса Петриненка «Чорнобильська зона».

– Після прослуховування учні висловлюють свої враження.

II. Актуалізація опорних знань.

Бесіда

1. Що ви знаєте з історії, розповідей батьків і публікацій у пресі про квітневі події 1986 року?
2. Які наслідки мала ця аварія для природи, сучасників, майбутніх поколінь, людства загалом?
3. Хто, на вашу думку, винен у цій трагедії?

III. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. У ніч з 25 на 26 квітня 1986 року, о першій годині 23 хвилини над четвертим реактором Чорнобильської атомної електростанції нічну пітьму розірвало велике вогнище. Люди мирно спали, і відразу ніхто не міг збагнути, що сталося. Ніхто ще не знав, яка страшна біда нависла над Україною, назва якій – радіація.

Не зі сторінок стародавніх літописів, не з легенд і переказів увірвалося в наше життя це лячне слово – Чорнобиль. Воно стало символом горя й страждань, покинутих домівок, непридатної для життя землі.

Чорнобиль... Ця назва походить від різновиду гіркої полину – чорнобилки. Спочатку так називалося давнє поселення, а потім місто й електростанція. Мало хто знав про цю траву. Аж поки не прийшов той судний день. І тоді згадали люди, що у Біблії записано: «...Засурмив третій янгол, – і велика зоря спала з неба, палаючи, як смолоскип. І спала вона на третину річок та водні джерела. І ймення зорі – «Полин». І стала третина води як полин, і багато людей повмирали з води, бо згіркла вона...».

IV. Оголошення теми і мети уроку. Цілевизначення.

Учитель. Діти, скоро минає 27 років з того дня, коли наш край спіткало невимовне лихо: стався вибух на АЕС. Ознайомившись з новелою Ольги Заїки, проаналізувавши її, спробуємо осмислити ту страшну подію.

(Учні записують тему та епіграфи).

Робота з епіграфами

- Прочитайте епіграфи. Поясніть їх.

V. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу.

1. Ознайомлення з біографією письменниці.

Учитель. Ольга народилася 1979 року в м. Рівному. Після закінчення школи вступила до Рівненського державного гуманітарного університету на факультет української філології. Згодом, разом з мамою, переїхали до Здолбунова, де і проживають до цього часу. Почала писати з тринадцяти років, спочатку російською мовою, бо мама – росіянка і вдома розмовляли переважно російською. Входила до літературно-мистецького об'єднання «ПОЕТАРХ». У 16 років написала новелу «Остання дійниця», з якою посіла перше місце на міжнародному літературному конкурсі імені Марії Бек, присвяченому роковинам аварії на ЧАЕС, який мав назву «Що я знаю про Чорнобиль?» Ця новела була надрукована у книзі Ігоря Дуди «Чорний біль Чорнобиля».

Є авторкою трьох поетичних збірок: «Соло... ні звідки» (2006), «Голос серця» (2009), «Гобелен» (2009).

Ольга довгий час бореться з невиліковною недугою, яка загострила потребу діалогу: світ відкривається до неї, вона відкривається до світу...

2. Емоційне налаштування учнів на сприйняття тексту.

Учитель У своїй новелі Ольга намагається осмислити Чорнобильську катастрофу, розкрити страшну правду наслідків трагедії, довго приховувану радянською владою.

3. Виразне читання твору.

4. Словникова робота. Учні разом з учителем з'ясовують спільне і відмінне між поняттями «оповідання», «новела». Записують визначення в зошити.

Оповідання – невеликий прозовий твір, у якому розповідається про якийсь епізод із життя одного або кількох персонажів.

Новела – невеликий розповідний твір переважно про одну якусь незвичайну подію, що стала поворотною в долі персонажів, з несподіваним фіналом.

5. Бесіда за змістом твору.

- Яка композиція цього твору?
- У який час відбуваються події, зображені у творі?
- Як ви розумієте назву твору?
- Які почуття викликала у вас ця новела?
- Від кого ведеться розповідь?
- Як звали бабцю та її онучок?
- Чому, на вашу думку, баба Онися розмовляє з коровою?
- З ким і про що розмовляла баба Онися, поки Марушка стояла недоєна?
- Що ви знаєте з твору про Маринку та Оксанку?
- Чи віщував той день лихо? Зачитайте опис природи.
- Зачитайте епізод, у якому йдеться про те, як люди помітили дивні речі і перелякалися?
- Що це були за «шапчина», «копиця» і «соломинки» над лісом?

- Як заспокоїла себе баба Онися?
- Чи знає старенька бабуся, чого забороняють пити молоко?
- Якими словами звертається старенька до Марушки? Зачитайте.
- Як ставляться до розлуки корова і баба? Чи вірять вони у це?
- Чому цей твір має назву «Остання дійниця»? Аргументуйте.
- Як ви розумієте останнє речення: «Дві білі краплини потонули у піні-перині, за якою їх зустріне молочна безодня часу»?

6. Складання асоціативного куща. (Клас ділиться на дві групи: 1 група складає асоціативний куш зі словом «Онися», друга – зі словом «Марушка». Бабусю характеризувати прикметниками, а корову – дієсловами).

Онися – добра, щира, відверта, турботлива, працююча, здивована, схвилювана, перелякана.

Марушка – думає, слухає, любить, відчуває, дивується, хвилюється, надіється, пасеться.

VI. Підбиття підсумків уроку.

Учитель. Ольга Заїка зізнається, що їй в літературі подобається все, що несе дух правди і щирості. За словами письменниці, трагічні долі героїв – то періоди життя її самої або близьких людей. Всі події, перш ніж описати, переживає сама. Головне для неї не образи і картини, а життя з його глибинами і широтами, добром і злом.

1. Незакінчене речення... (продовжити речення).

- Сьогоднішній урок викликав у мене почуття...
- Епіграфи до уроку...(підібрані вдало, не стосувалися теми уроку...)
- Для мене Чорнобиль – це...
- Творчість Ольги Заїки мені... (сподобалась чи навпаки? Якщо так, то чим?)
- Новела «Остання дійниця» мене вразила (зацікавила)...
- З відлунням Чорнобиля пов'язані такі екологічні проблеми...
- Мені відомі такі літературні твори на чорнобильську тематику...
- З творчістю Ольги Заїки я хочу... (ознайомитись детальніше, більше не зустрічатись...).

Учитель. Велике лихо спіткало нашу землю. Чорнобильська аварія стала для нас уроком, за який заплачено дорогою ціною. То ж давайте берегти оточуючий світ і робити все можливе, щоб Чорнобиль не повторився, щоб не було тяжких і вимушених розлук між Онисями та Марушками. Це дуже боляче – жити в батьківській хаті і бачити, як спустошується, поступово вмирає твоя батьківщина. Але ще важче знати, що на твоїй з діда-прадіда землі не можна жити.

(Засвічують свічки надії).

VII. Домашнє завдання. Інструктаж.

Написати твір-роздум на тему «Несе сива чорнобильська мати цю планету...» (10-12 б.).

Дібрати цитати про Чорнобиль з художньої літератури та публіцистики (7-9 б.).

Так само як ліс починається з узлісся, так і загальнонаціональна література виростає з регіональної, з місцевої [7, 43].

Уроки літератури рідного краю є необхідними у шкільній практиці. Вони стають для учнів школою громадянського становлення, душі їх долучаються до правічної батьківської спадщини свого краю, народу. Пізнавши витoki свого рідного, діти достойно ввійдуть у світовий простір і не втратять своє «Я».

Джерела:

1. Заїка О. Гобелен. Поезії / О. Заїка. – Рівне, ВАТ «Рівненська друкарня», 2009. – 64 с.
2. Заїка О. Голос серця. Поезії / О. Заїка. – Рівне, ВАТ «Рівненська друкарня», 2009. – 55 с.
3. Заїка О. Соло ні звідки. Поезії / О. Заїка. – Рівне, ВАТ «Рівненська друкарня», 2006. – 73 с.
4. Мовчан Р. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5-12 класи. Українська література / Р. Мовчан. – Київ: Ірпінь, 2004. – 201 с.
5. Оліфіренко В. Вивчення літератури рідного краю в школі: Посібник для вчителів і студентів / В. Оліфіренко. – Донецьк, 1996. – 94 с.
6. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навч. закладах освіти / Є. Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
7. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі / Б. Степанишин. – К.: Проза, 1995. – 254 с.
8. Шаповалова Є. Урок літератури – урок життя / Є. Шаповалова // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 6. – С.72-76.